

Kunsten til

Domus Medica

Charlotte Gyllenhammar

Studium

Haugen / Zohar Arkitekter

Tverrsnitt

Else Marie Hagen

Parameter

Kunstutvalget

Solveig Aalberg (kunstkonsulent, utvalgets leder)

Line Bohmer Løkken (kunstkonsulent)

Randi Grimeland – Bjørner Bolle – Ida Hexeberg (arkitektrepresentanter HRTB AS)

Hans Thomas Holm (bygherrerepresentant Statsbygg)

Ulla Uberg (brukerrepresentant, UIO)

Eric Rinvik (brukerrepresentant, UIO)

Mette Kvandal – Bo K. Wallström – Ruth Hege Halstensen – Dag Wiersholm

(prosjektansvarlige KORO)

Tekst: André Gali

Foto: Trond A. Isaksen

Design: Ulf Carlsson

©KORO 2014

Materialet er vernet etter Åndsverkloven. Uten uttrykkelig samtykke er eksemplarframstilling bare tillatt når det er hjemlet i lov eller avtale med Kopinor (www.kopinor.no).

KORO
KUNST I OFFENTLIGE ROM

Charlotte Gyllenhammar: *Studium*

Haugen / Zohar Arkitekter: *Tverrsnitt*

Else Marie Hagen: *Parameter*

Mennesket som forsker og forskningsobjekt

André Gali

DOMUS MEDICA ligger ved Rikshospitalet på Gaustad i Oslo og tilbyr studier i medisin, odontologi og ernæring ved Universitetet i Oslo. I år ble et tilbygg med rom for ny teknologi, ny medisinforskerlinje, Senter for fremragende forskning (SFF) og en egen dyreavdeling med fasilitet for dyre-MR ferdigstilt. Nybygget beskrives som en «ressurseffektiv bygning der areal, energi og materialer utnyttes effektivt gjennom bygningens livsløp» og har en stram estetikk som forholder seg til den eldre avdelingen. Samtidig oppleves nybygget som et moderne og tidstypisk forskningsbygg med glatte flater og store vindusarealer.

Kunsten i Domus Medica – legenes hus – relaterer seg tematisk til den forskningen som foregår der, med et særlig fokus på menneskekroppen, eller -organismen, med alt det innebærer av biologiske, psykologiske og sosiale aspekter.

Forskning som sosial praksis

Charlotte Gyllenhammars verk *Studium*, som består av syv bronseskulpturer av barn plassert i to grupper utenfor bygget, knytter seg konkret til den fysiske kroppen gjennom en direkte figurativ representasjon. Ved den ene inngangen sitter to identiske barn ikledd vinterdress, lue, votter og støvler ved siden av hverandre på en benk. Etter størrelsen på barna å dømme er de rundt 3–5 år gamle. Mens klærne er detaljrike, med knapper, folder og tydelig tekstur, er ansiktene mer utflytende, uten øyne, munn eller ansiktstrekk. Det er lett å forestille seg at de sitter i dyp kontemplasjon. Ansiktets formløshet kan peke på en tilstand av åpenhet og et mentalt landskap som foreløpig er uformet.

På den andre siden av bygget, utenfor Rotunden, befinner det seg fem barn plassert i en ring som gjentar byggets form. Disse barna er også kledd i vinterklær, og fire av dem er identiske og sitter på huk vendt inn mot sirkelen. Det femte barnet sitter på baken og er til dels rettet ut av gruppen. Dette barnet ser også ut til å være noe yngre enn de andre. Barna er frosset i en form for lekende aktivitet, noe som kan peke på både det sosiale og det lærende aspektet ved leken.

Barna i *Studium* kan tenkes å være studieobjekter for forskningen som foregår i bygget, men det kan også tenkes at de selv bedriver et studium og at de er metaforer for universitetsstudentene som bruker bygget. I treårsalderen har barn utviklet et visst begrepsapparat, en viss selvbevissthet og er i konstant fysisk utvikling. De er åpne for inntrykk fra den ytre verden både gjennom begrepsmessig og visuell stimuli og gjennom en form for sosial empiri. Barns kunnskap om verden formes av en kompleks blanding av fysisk, psykisk og sosial aktivitet, og i overført betydning kan vi snakke om en form for forskning som blander både teoriutvikling, empiri og hermeneutikk.

Rotundens form beskrives i Statsbyggs ferdigmelding som et bevisst brudd med bygningens øvrige rektangulære form, for å markere den rollen den har som sosialt rom for undervisning, gruppeaktiviteter og studentliv. At barna utenfor Rotunden, bortsett fra ett, er tilnærmet identiske, kan være en oppfordring til å tenke kritisk rundt undervisningsformer som «masseproduserer» læring og hvor verdien av kunnskap regnes ut fra en instrumentell tenkning. Denne delen av verket kan også minne betrakteren på at læring skjer i dialog mellom ulike forskere og forskningstradisjoner, og det ene barnet som bare delvis er delaktig i leken kan representere en ambisjon om selvstendig tenkning. Samtidig synes dette barnet å være yngre enn de andre og kan sånn sett representere en nykommer som ennå ikke er sosialisert inn i «forskningsmiljøet».

De identiske barna peker også på et annet aspekt ved biomedisinsk forskning. Gyllenhammar har i de siste årene vært opptatt av dobbeltgjengeren som figur; at mennesket har en identisk skapning som kan komme til syne og opptre på egenhånd, og som kan leve videre når det «opprinnelige» mennesket dør. I verket *Studium* kan reproduksjonen av flere av barna leses inn som en kritisk kommentar til genforskning og kloning, noe som knytter seg direkte til deler av den forskningen som finner sted i Domus Medica, hvor man blant annet har laboratorium for transgene mus.

Organismen som forskningsobjekt

Innvendig i Domus Medica finnes det to verk; *Tverrsnitt* av Haugen/Zohar Arkitekter og *Parameter* av Else Marie Hagen. *Tverrsnitt* er en romlig konstruksjon laget av 40 gjennomsiktige snittflater i polykarbonat som er bundet sammen av en ryggstøtte av treskiver. Verket er 6,8 meter langt, henger fra taket i sentralhallen i laboratoriebygget og spenner over to etasjer. Formen er avlang og oval, om dagen speiler verket rommet rundt seg, og om kvelden lyser det som en lampe. Umiddelbart gir verket assosiasjoner til en levende organisme med gjennomsiktige celler som er i stadig endring. Det peker mot kroppens bestanddeler og mot den forskningen som foregår i laboratorier.

Snittflatene speiler rommet på en kameleonaktig måte som forsterker byggets arkitektur og suger opp i seg lyset fra omgivelsene. På den måten løser verket seg nesten opp og fremstår som en lett og luftig organisme, til tross for sin store størrelse. Verket er plassert i hjertet av nybygget og har en tydelig ryggstøtte som bærer snittflatene. Det kan peke mot genforskning, celleforskning og proteser, og hvordan vitenskapen som

utforsker og bearbeider menneskekroppen er med på å skape nye hybride former og forlengelser av menneskekroppen. Dette forsterkes av en estetikk som benytter materialer og former som kan få en til å tenke på science fiction-filmer og den typen fremtidsvisjoner som er koblet til biomedisinsk forskning.

Verket kan fremstå både som en forstørret celle, som sett gjennom et mikroskop, og som en slags urform eller opprinnelig organisme. Dette knytter sammen både den fremtidige forskningen som skjer innenfor medisinske fag og det biologiske bakteppet som jordens mangfold har vokst ut av. På grunn av sin transparente og refleksive overflate endrer verket ustanselig karakter; «organismen» er sånn sett kontinuerlig i dialog med sine fysiske omgivelser. Dette kan minne om hvordan organismer må være dynamiske i sine omgivelser for å kunne overleve i en til tider brutal natur.

Tverrsnitt peker også på nybygget som arkitektonisk konstruksjon og de verdier som ligger bak utformingen av Domus Medica. Haugen/Zohar Arkitekter er opptatt av kryssningen mellom arkitektur, funksjon og kunst og henter inspirasjon fra naturen i sine arbeider. De er også opptatt av politiske, sosiale og miljømessige spørsmål knyttet til arkitektonisk form. Lyset har mye å si for hvordan vi opplever rommet og oss selv i rommet. Skulpturen skaper med sin organiske form og luftighet en oppmykning av et ellers stramt og effektivt rom. Verket bidrar dermed til at sentralhallen ikke bare blir en effektiv gjennomfartsåre mellom de mer funksjonelle rommene i bygget, men gir den også en funksjon som uformelt oppholdsrom. Vi kan forestille oss at verket er med på å skape en hyggelig atmosfære og et rammeverk for møter mellom studentene, og mellom studentene og lærerne, noe som igjen kan gi en verdifull dynamikk i en ellers effektiv studiehverdag.

Mennesket som målestokk

Else Marie Hagens verk *Parameter* er et verk som kombinerer biter av parkett, fargede, monokrome perspexplater og fotografi. Det befinner seg over to vegger i mellombyggets glasskorridor og spiller videre på de speilvirkningene som vi finner i *Tverrsnitt* og bygget forøvrig. I fotografiene ser vi både mennesker som håndterer plater som speiler dem selv eller omgivelsene, og avbildninger av bygningen. Gjennomgående i bildene er gjenskinn fra landskapet utenfor sett gjennom vinduer i bygget. Bildene er tatt på stedet, veggene fungerer som bakgrunner for portrettene og blir dermed fordoblet som representasjon i fotografiet. Verket skaper med sine ulike lag av representasjon en sterk tilknytning til bygningen og landskapet utenfor.

Tittelen kan henvise til hvordan den greske filosofen Protagoras beskrev mennesket som alle tings målestokk – mennesket vurderer verden omkring seg ut fra seg selv. I Domus Medica blir det naturlig å se menneskene som «parametre» for den forskningen som bedrives der på to nivåer; menneskene som forsker og menneskene som forskes på. Dermed finnes det en form for «speileffekt» i selve forskningen; mennesket som forsker på seg selv.

Hagen er kjent for sitt iscenesatte fotografi, og knytter seg til en retning i den post-konseptuelle kunsten der fotografiet brukes som et middel til å avdekke strukturer knyttet til produksjon av identitet. Identitet produseres både i individet som selvbilde og av omgivelsene som responderer på dette selvbildet. Verket i Domus Medica stiller spørsmål rundt menneskets relasjon til det arkitektoniske bygget og til den virksomheten bygget inneholder. Mennesket – i dette tilfellet studenter og lærere – formes av omgivelsene og er med på å forme omgivelsene i en kompleks vekselvirkning.

Som kritisk kunstverk går *Parameter* inn i en undersøkelse av de strukturene som omgir forskningen. Det minner oss på den menneskelige og sosiale dimensjonen som både er en forutsetning for, og også innvirker på, den kunnskapen som produseres. Måten mennesket behandles på i fotografiene, mellom arkitektur og gjenskinn av omgivelsene, gir inntrykk av en kontinuerlig prosess der ytre og indre strukturer spiller sammen i en forhandlende dialektikk. I overført betydning kan vi tenke på forholdet mellom teori og hermeneutikk – mellom det analytiske og det erfarte – og hvilken rolle mennesket spiller som både produsent og konsument av kunnskap.

Skjæringspunktet mellom subjekt og objekt

De tre verkene i Domus Medica tematiserer/aktualiserer den menneskelige organismen på både et sosialt og et biologisk plan, som tenkende og handlende aktør i verden og som fysisk studieobjekt. De gir en viktig påminnelse om at vitenskapen befinner seg i skjæringspunktet mellom subjekt og objekt og understreker de mange strukturene som påvirker forskningen. På ulike måter trekker verkene opp paralleller mellom mennesket som subjekt og mennesket som objekt. De viser hvordan forskningen i seg selv har likhetstrekk med en organisme; den utvikler seg i samspill med de omgivelsene den befinner seg innenfor.

Else Marie Hagen: *Parameter*

Else Marie Hagen: *Parameter*

Else Marie Hagen: *Parameter*

Else Marie Hagen: *Parameter*

Haugen / Zohar Arkitekter: *Tverrsnitt*

Haugen / Zohar Arkitekter: *Tverrsnitt*

Haugen / Zohar Arkitekter: *Tverrsnitt*

Haugen / Zohar Arkitekter: *Tverrsnitt*

Charlotte Gyllenhammar: *Stadium*

Charlotte Gyllenhammar: *Studium*

Charlotte Gyllenhammar: *Stadium*

Charlotte Gyllenhammar: *Stodium*

Charlotte Gyllenhammar: *Studium*